

ВЪТРЕШЕН ОДИТ И ОЦЕНКА НА РИСКА, СВЪРЗАН С ПРЕДПОЛОЖЕНИЕТО ЗА ДЕЙСТВАЩО ПРЕДПРИЯТИЕ

Гл. ас. д-р Руслана Димитрова

Въведение

Принципът¹ за действащо предприятие е фундаментален за счетоводството и е неразделна част от теорията и практиката на одита. В съвременната икономика неговото прилагане е не само изискване за изготвяне и оценка на финансовите отчети, а и концепция за устойчиво развитие на бизнеса в бъдеще.

През последното десетилетие се промениха ролята и значението на вътрешния одит при управлението на риска. От една страна, вътрешният одит използва риск-базирания подход в своята дейност, а, от друга страна, той оценява управлението на риска. Вътрешните одитори осъществяват консултантска дейност, проследяват изпълнението на препоръките и изпълнението на предприятиите от ръководството мерки за минимизиране на риска и постигане на стабилност на предприятието.

Следва да се отбележи, че в научната литература се срещат малко на брой публикации, отнасящи се до ролята на вътрешния одит при оценката на риска, отнасящ се до предположението за действащо предприятие.

Посочените по-горе обстоятелства определят мотивите за избор на темата на статията.

Основната изследователска теза е: **усъвършенстването на технологията за оценката на риска свързан с предположението за действащо предприятие е предпоставка за утвърждаване ролята на вътрешния одит в управлението на риска.**

Постигането ѝ е свързано с решаването на следните конкретни задачи:

1. Изследване ролята на одита при оценката на предположението за действащо предприятие.
2. Представяне на възможности за усъвършенстване технологията за оценка на риска свързан с предположението за действащо предприятие в условия на вътрешен одит.

---

¹ За целите на статията понятието принцип и предположение се използват като равнозначни, независимо, че в научната литература се разграничават.

1. Роля на одита при оценката на риска свързан с предположението за действащо предприятие

За да се изследва ролята на одита при оценката на риска свързан с предположението за действащо предприятие е целесъобразно исторически де се проследи кога и защо то става обект на оценка от страна на вътрешните и външните одитори.

За целта е направен преглед на научната литература свързана с историята, целите и технологията на одита и е потърсена връзка и зависимост с предположението за действащо предприятие. (Соколов, Я. В., 1996; Бычков, С. М., Соколов, Я. В., 2006; Димитренко, И. Н., Белоусова, И. Н., 2007; Булыга, 2009).

Таблица 1

Практика, теория и стандарти за оценката на предположението за действащо предприятие за целите на одита

Етапи на развитие на одита	Цел на одита	Технология на одита	Практика, теория, стандарти за оценка предположението за действащо предприятие
Фаза на формиране – потвърждаващ одит – края на XIX в. до 30-те година на 20 век.	Потвърждаване на извършените операции. Проверка за грешки и злоупотреби. Разкриване на случайни и умишлени грешки в счетоводството. Определяне на фактическото финансово състояние и рентабилността на предприятието.	Изчерпателна проверка на документи. Проверка по същество.	Първоначално няма теория или практика. В немската, френската и руската счетоводна школа се заражда теорията за предположението за действащо предприятия.
Фаза на развитие – системно-ориентиран одит 40-те – 80-те година на XX век.	Разкриване и докладване на измами. Потвърждаване на достоверността на ГФО и преценката на ръководството за	Проверки по същество и за съответствие на счетоводните документи. Анкета и тестване. Одиторска извадка.	Развива се теорията за принципите на счетоводството и неговите концептуални основи. Принципът за предположение за дейст-

	предположението за действащо предприятие.	Тестване на системите за вътрешен контрол. Стандартизация на одита. Тестване на счетоводството. Тестване на системите за вътрешен контрол. Оценка на преценката на ръководството за предположение за действащо предприятие.	ващо предприятие е регламентиран първоначално в счетоводен стандарт. Принципът за предположение за действащо предприятие е регламентиран, както счетоводните, така също и в одиторските стандарти.
Завършваща фаза – одит, базиран на риска 90-те години на XX в. – началото на XXI век	Оценка на риска, свързан с дейността и средата на одитираното предприятие.	Прилагане на техники, способности и методи за оценка на риска, в т.ч. и на риска, свързан с предположението за действащо предприятие.	Принципът за предположение за действащо предприятие е регламентиран в международните счетоводни и одиторски стандарти за вътрешен и външен одит като разбиранията за него се унифицират.

Изложените и систематизирани факти в таблица 1 и одиторски стандарт (МОК 570, 2015) отнасящи се за външния одит показват, че:

- ✓ исторически предположението за действащо предприятие се развива като теория и практика за целите на счетоводството и се утвърждава като негов фундаментален принцип;
- ✓ предположението за действащо предприятие става обект първоначално на външния одит, когато възниква необходимост от професионална защита на инвеститорите в условия на икономическа нестабилност;
- ✓ външните одитори потвърждават достоверността на годишния финансов отчет (ГФО) и приложимостта на „предположението за действащо предприятие“;
- ✓ последователността на приложението и оценката на действието на този принцип е регламентирана в счетоводните и одиторските стандарти;
- ✓ действащите одиторски стандарти (МОК 570, 2015) се фокусират на предположението за действащо предприятие, защото то е в основата на изготвянето на ГФО и ръководството има задължение да направи пре-

ценка относно способността на предприятието да продължи да функционира за период не по-малко от 12 месеца.

- ✓ предположението за действащо предприятие за целите на външния одит е валидно за определен период от време – не по-малко от 12 месеца от датата на отчета и следва да се оценя за всеки отчетен период.

Проучена е и научна литература, отнасяща се до историята, теорията и практиката на вътрешния одит. (Милър, 2007; Sridhar Ramamoorti, 2003) Резултатите показват, че на определен етап от неговото развитие, риск мениджмънтът му оказва до такава степен влияние, че се променя парадигмата на неговото развитие, за да се адаптира към предизвикателствата на XXI век. За целта се преосмислят и обновяват професионалните стандарти и определението за вътрешен одит (ПА, 2013). Вътрешният одит излиза от пределите на традиционните области и подходи и навлиза в управлението на риска и корпоративното управление (Глейм, 2001). Променя се характерът на одиторските ангажименти и вътрешните одитори започват да осъществяват консултантска дейност и да обвързват своите планове и програми със стратегиите за развитие на бизнеса. Потребностите на заинтересованите страни в лицето на мениджмънта, Одитните комитети, външните одитори и трети лица за ефективно управление на риска поставят задачи и определят и тяхната роля при идентифицирането, оценката и анализа на рисковете, свързани с предположението за действащо предприятие.

Независимо, че външният и вътрешният одит имат допирни точки при оценката на предположението за действащо предприятие, проучената научна литература и практика (Wei Jiang; Kathleen Hertz Rupley; Jia Wu, 2009; Грощенок Н. Н., 2005) позволи в този процес да се разграничи ролята на вътрешните и външните одитори по следните критерии (табл. 1).

Таблица 2

Критерии за разграничаване ролята на одита в процеса оценка на риска, свързан с предположението за действащо предприятие

Критерии за разграничаване ролята на одита	Вътрешен одит	Външен одит
Цел на оценката на риска свързан с предположението за действащо предприятие	идентифициране и оценка на рисковете, свързани с предположението за действащо предприятие, за да се даде увереност, че същите са оценени и правят препоръки до ръководството и заинтересо-	оценява рисковете с цел да предостави разумна увереност на потребителите на ГФО, че същият е изготвен в съответствие с предположението за действащо предприятие

	ваните страни за тяхното минимизиране и ефективно управление	
Период на оценката	може да бъде по-малък или по-голям от 12 месеца	за период от не по-малко от 12 месеца от датата на ГФО
Обект на оценка	оценява влиянието на рисковите фактори, които определят предприятието като действащо или не; анализират причините, довели до отрицателни или положителни последици за цялостната дейност	оценява достоверността на ГФО, оповестяванията и преценката на ръководството дали са изготвени при последователното прилагане и действие на предположението за действащо предприятие
Източници на информация за оценката	вътрешни и външни източници на информация	вътрешни и външни източници на информация
Професионално становище, базирано на резултатите от оценката	вътрешните одитори изготвят професионално становище въз основа на набраните доказателства и оценка на рисковите фактори съобразно задачите и периода, посочен в одиторския ангажимент или консултация	външните одитори квалифицират своето професионално мнение в зависимост от набраните доказателства и резултати от оценката за период не по-малко от 12 месеца от датата на ГФО
Докладване за резултатите от оценката	докладът е адресиран до заинтересованите страни	докладът се определя от характера на одиторския ангажимент и набраните доказателства
Публичност на доклада за оценката	определя се от характера на одиторския ангажимент; публикува се, тогава, когато дава гаранция за достоверността на ГФО	ползва се от заинтересованите страни, не се изисква публикуване
Методика за оценката	няма специално разработена	няма специално разработена
Отговорност на одитора за резултатите от оценката	предоставя разумна увереност, без да поема управленска отговорност	предоставя разумна увереност без да поема управленска отговорност
Вид на одиторски ангажимент във връзка с оценката	ангажимент за предоставяне на увереност, че рисковете са правилно оценени и процесите, свързани с тях, се управляват; ангажимент за оценяване и докладване на ключови рискове и свързаните с тях контроли; преглед на управлението на ключови рискове; консултации за подходящи мерки при реакция на риска.	ангажимент за извършване на договорени процедури; ангажимент за извършване на преглед; ангажимент за изразяване на разумна степен на сигурност; ангажимент за изразяване на ограничена степен на сигурност; ангажимент за компилиране на информация; одитиране на финансов отчет

Даване на гаранция и увереност	разумна увереност; професионална в рамките на ангажмента.	разумна увереност; ограничена увереност; професионална в рамките на ангажмента.
Връзка и взаимодействие на вътрешните и външните одитори при оценката	координация на дейността по оценката на риска; унификация на методики и критерии за оценка на риска; използване на резултатите и доказателствата от одита за оценката на риска; използване на резултатите от оценката за целите на одита.	

Въз основа на направения анализ може да се формулира следния **извод**: Ролята на вътрешния одит при оценката на риска свързан с предположението за действащо предприятие се определя от потребностите и интересите на заинтересованите страни в лицето на мениджмънта, Одитните комитети и трети лица да управляват ефективно рисковете, свързани с него, като прилагат подходящи механизми за контрол и мерки за ответна реакция, с цел неговото проследяване и минимизиране в рамките на рискапетита.

2. Възможности за усъвършаване технологията за оценка на риска свързан с предположението за действащо предприятие в условия на вътрешен одит

Последиците от икономическата и финансовата криза и последвалите фалити са предизвикателство не само за предприемачите, а и за всички заинтересовани страни. Всички те приемат, че ключов проблем в условия на неопределеност е управлението на риска, свързан с външната среда, дейността, финансовата стабилност и устойчивото развитие на бизнеса.

За да се усъвършенства технологията за оценка на риска от вътрешния одит, свързан с предположението за действащо предприятие (IAASB, 2009; Панкратова, 2012) е препоръчително да се :

➤ Идентифицира риска, отнасящ се до предположението за действащо предприятие, за целите на вътрешния одит

Процесът на идентификацията на риска, свързан с предположението за действащо предприятие цели да определи характера на рисковете, които могат да се реализират при осъществяване дейността и протичането на бизнеспроцесите. За целта се обработва достатъчно по обем информация, която позволява, както разпознаването на рисковете, така също и тяхното класифициране в подходяща форма, за да се управляват ефективно. Рисковете в теорията и практиката се групират по различни критерии (Шапкин, 2003):

- ✓ според мястото на възникване, на: вътрешни и външни;
- ✓ според причината на възникване: обективни и субективни;
- ✓ според вида на дейността: финансов, оперативен, правен, организационен, инвестиционен и други;
- ✓ според етапа на вземане на управленското решение: на етап приемане на решението и на етап реализация на решението;
- ✓ според степента на проявление: минимален, умерен, висок, критичен, катастрофален.

Посочените критерии могат да се прилагат и спрямо рисковете свързани с действието на предположението за действащо предприятие. По този начин те могат целенасочено и отговорно да се разпознават, да се оценят и управляват. Вътрешните одитори за идентификация и оценка на риска имат възможност да използват различни методи (Pickett, K., H. Spenser, 2010), които могат да се приложат и за рисковете, отнасящи се до предположението за действащо предприятие, а именно:

- ✓ експертни: анкета; интервю; карта на риска;
- ✓ статистически: VAR; (CFAR); Stress Testing;
- ✓ аналитични: финансов анализ; анализ на документи; анализ на бизнеспроцеси; Benchmarking; факторен анализ.

С оглед взаимодействие на вътрешните и външните одитори, е целесъобразно рисковете свързани с предположението за действащо предприятие, да се систематизират като се съобразят с препоръките на международните одиторски стандарти. (ISA 570, 2015; МОС 570, 2015; ПА, 2013). Същите имат възможност да се оценяват по десетбална система, за да се ранжират и прегрупираат по бизнеспроцеси, дейности и поделения (вж. табл. 3).

Таблица 3

Основни рискове и фактори, свързани с предположението за действащо предприятие за целите на вътрешния одит

Категория на риска	Конкретно проявление на рисковия фактор	БАЛ
Финансов	Отрицателна величина на чистите активи.	0-10
	Промяна в схемата на разплащане с клиентите.	
	Съществени отклонения от основните коефициенти, характеризиращи неплатежоспособност и финансовото състояние.	
	Неспособност да се погасяват в срок или разсрочване на: плащания по кредити и задължения към доставчиците. Преминаване към разплащания в брой.	

	<p>Неспособност да се осигури финансов ресурс за развитие на бизнеса.</p> <p>Значителни загуби от дейност и липса на резерви за тяхното покриване.</p> <p>Задължения по дивиденди или не се изплащат дивиденди.</p> <p>Икономически нерационални дългови инструменти.</p> <p>Признаци за неплатежоспособност и обявяване в несъстоятелност по Търговския закон.</p>	
Оперативен	<p>Промени в управленския персонал и ръководството без подходяща замяна.</p> <p>Загуба на пазари, лиценз, основен доставчик.</p> <p>Проблеми с квалификацията и състава на персонала и недостиг на суровини и материали.</p> <p>Голяма зависимост от изпълнението на конкретна поръчка или проект.</p> <p>Съществено ограничаване (намаляване) обема на произвежданата продукция, реализирани стоки или услуги</p> <p>Продажбите на суровини и материали превишават тези на готова продукция или оказани услуги.</p> <p>Съдебни искове в процес на развитие и риск да бъдат загубени.</p> <p>Промени в: действащото законодателство, регулирането на отрасъла, макроикономиката и политиката.</p>	0-10

➤ **Разработи скала за оценка на риска, свързан с предположението за действащо предприятие**

В практиката и научната литература (Уродовски, В. Н., А. А. Бахаева, 2011; IACOP, 2014; IPPF, 2009; Бутусов, Е., Р. Сафина, 2013) се използват различни по своя характер скали. За оценката на всеки от рисковите фактори свързани с предположението за действащо предприятие, е целесъобразно да се разработи и адаптира скала, която може да се използва и от двата вида одит. При нейното разработване се допуска, че проявлението на риска, отнасящ до принципа за действащо предприятие се наблюдава в рамките на 36 месеца, т.е. обхваща цялостния цикъл на проявлението и протичането на кризите в него. Тя може да се съобрази с действащи наредби или добри практики в даден отрасъл. Възможно е същата да се разработи от типа на неравномерно разположени пет степени за оценка на риска при интервал от нула до десет.

Рейтингът на рисковете е препоръчително да се степенува на: минимален; умерен; висок; критичен; катастрофален. Целта е да се постигне диференциране на риска, свързан с предположението за действащо предприятие, в зависимост от силата и честотата на неговото проявление и последици. По този начин има

възможност, както да се оцени състоянието на контролите и същите да се актуализират във времето, така също да се разработят от страна на ръководството адекватни мерки за реакция на риска, с цел неговото ефективно проследяване, управление и минимизиране.

Предимството ѝ е, че: може да се ползва при изпълнението на конкретен одитен ангажимент и от вътрешните и външните одитори; обхваща за целите на вътрешния одит периоди, по-големи от 12 месеца и има възможност да се ползва за диагностика и прогнози; позволява направените препоръки от страна на вътрешните одитори да бъдат по-конкретни и целенасочени, а тяхното проследяване по-надеждно и резултатно (вж. табл. 4).

Таблица 4

**Примерна скала за оценка на риска на предположението
за действащо предприятие**

			Продължителност на кризата в предприятието	Последици от кризата за предприятието	Последици за заинтересованите страни: клиенти, акционери, собственици служители	Мерки за възстановяване на предприятието
5	Катастрофален	10	над 36 месеца	Преустановяване на дейността	Пълна загуба на доверие от страна на всички заинтересовани групи	Поглъщане или фалит
4	Критичен	8-9	24-36 месеца	Значително и продължително спиране на дейността	Временна загуба на доверие от страна на две или повече групи от заинтересовани страни	Съществени промени в ръководството, финансово реструктуриране, значителни промени в стратегиите
3	Висок	4-7	12-24 месеца	Съществени последици за една или повече осъществявани дейности	Висока загуба на доверие в една или повече групи от заинтересовани страни	Промени в мениджмънта и значителни промени в оперативната дейност
2	Умерен	2-3	< 12 месеца	Ограничено въздействие върху една дейност	Ограничена или незначителна загуба на доверие в една група от заинтересованите страни	Преразглеждане и актуализация на оперативната дейност
1	Минимален	0-1		Минимални последици		

Минимален е рискът, който предизвиква незначителни последствия за финансовото състояние и резултат, и не се отразява на предположението за действащо предприятие.

Рискът е умерен, тогава, когато неговото проявление е в рамките на годината, засяга една конкретна дейност и има ограничена или незначителна загуба на доверие на една група от заинтересованите страни. Изисква преразглеждане и актуализация на оперативната дейност. Предприятието може да се определи като действащо.

Висок риск има тогава, когато последиците са възстановими в рамките на една или две години. Засегнати са повече от една дейност, има промяна в производствената и стратегическата програма. Има висока загуба на доверие на една или повече групи заинтересовани страни. Паричните потоци са ограничени, настъпили са промени в структурата на капитала, ръководството и оперативния мениджмънт. Предприятието може да се определи като действащо при условие, че е разработена и финансово гарантирана стратегия и програма за реструктуриране, обновяване и стабилизиране на бизнеса.

Риск е критичен тогава, когато последиците могат да се възстановят в рамките на 24 - 36 месеца. Дейността спира продължително време, има временна загуба на доверие на две или повече групи заинтересовани страни, има трайна загуба на пазари, декапитализация, съществени промени в ръководството, реструктуриране на дейността и значителни промени в стратегията. Предположението за действащо предприятие може да се прилага при условие, че е приета и се реализира оздравителна програма. При възникване на ограничения в резултат на процедури, отнасящи се до обявяване на предприятието в несъстоятелност, то е неприложимо, от гледна точка на счетоводните и одиторски стандарти.

Рискът се определя като катастрофален тогава, когато последиците са невъзстановими поради спиране на дейността, загуба на доверие от страна на всички заинтересовани страни, декапитализация и крах на пазара, поглъщане или фалит. Предприятието не е действащо.

- **Разработи матрица за оценка за чувствителността към всеки един от рисковите фактори, отнасящи се до предположението за действащо предприятие.** Матрицата се моделира за основните бизнеспроцеси, като за всеки от тях са идентифицирани и оценени рисковете, в съответствие с избраната скала. Възможно е същата на база модела COSO - ERM (COSO, 2004) да се представи по видове бизнеспроцеси, дейности, отдели и за предприятието като цяло.
- **Анализира вероятността, честотата на проявление, значимостта и последиците от рисковете, свързани с предположението за дейст-**

ващо предприятие. Целта на анализа е да се ранжират рисковете, за да се направи подбор на аналитичните процедури, според квалификацията на вътрешните одитори и наличните ресурси и разкрият факторите, отнасящи се до финансовия, оперативния и други рискове, свързани с предположението за действащо предприятие. Целесъобразно е аналитичните процедури да се съчетават и осъществяват така, че да се допълват и да позволяват както разкриване, оценка и анализ на рисковите фактори, така също и правилен подбор на доказателствата при изпълнението на одитния ангажимент. Резултатите от аналитичните процедури се обобщават, за да се докладват и направят препоръки. Възможни са следните варианти:

- ✓ разкритите рискове не оказват влияние на предположението за действащо предприятие – при тази ситуация е необходимо да се наблюдава тяхното проявление и развитие във времето, т.е. вътрешният одит осъществява периодичен, а мениджмънтът – текущ мониторинг;
- ✓ разкритите рискове влияят несъществено на предположението за действащо предприятие – в този случай е препоръчително да се направи оценка на действащите контроли с цел те да се актуализират, а от страна на ръководството и мениджмънта да се разработят мерки за реакция на риска, изпълнението и ефективността на които се проследява и оценява от вътрешните одитори;
- ✓ разкритите рискове оказват съществено влияние на предположението за действащо предприятие – при тези обстоятелства рисковете са критични или катастрофални за предприятието. Вътрешните одитори ги докладват и правят препоръки до ръководството и заинтересованите страни за да се предприемат ефективни действия за тяхното управление и минимизиране на отрицателните последици за бизнеса.

➤ **Разработи примерна Програма за вътрешен одит за оценка на риска, отнасящ се до предположението за действащо предприятие.**

Целта на програмата е да се систематизират основните стъпки от етапите на одитния процес с препоръчителни методи и работни документи. Всяка програма може да се допълва, актуализира и обогатява в зависимост от характера и целите на одиторския ангажимент, разполагам ресурс и време. Тя позволява, както разкриване на рисковете, така също проследяване на тяхното развитие и управление, в резултат на приетите мерки от ръководството. Именно в този аспект е и основната разлика в одиторските ангажименти на вътрешните и външните одитори (вж. табл. 5).

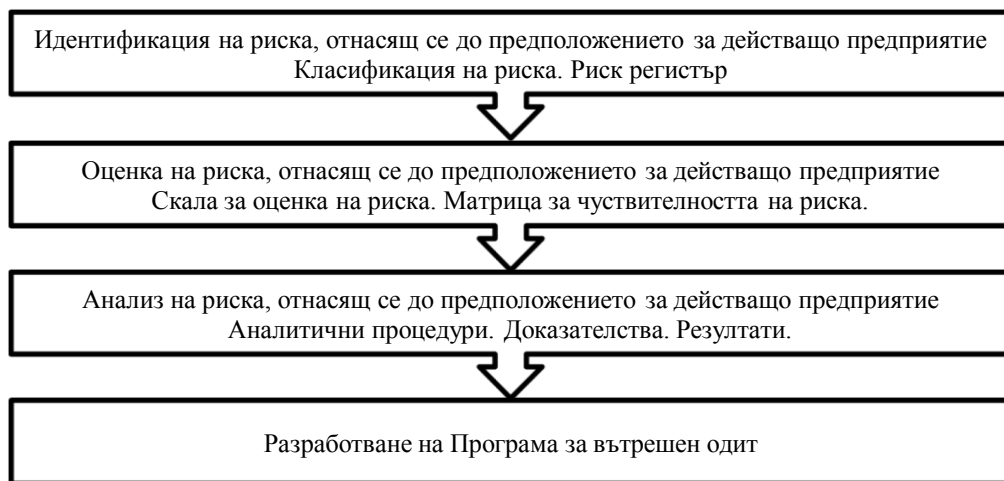
Таблица 5

**Примерна програма за оценка на риска
свързан с предположението за действащо предприятие
от вътрешните одитори**

Цели на вътрешния одит	Разкриване и оценка на факторите, отнасящи се до финансовия риск, свързан с предположението за действащо предприятие			
	Разкриване и оценка на факторите, отнасящи се до оперативния риск, свързан с предположението за действащо предприятие			
	Разкриване и оценка на факторите, отнасящи се до други рискове, свързани с предположението за действащо предприятие			
	Оценка на ефективността на вътрешните контроли, отнасящи се до рисковите фактори, свързани с предположението за действащо предприятие			
	Проследяване на изпълнението на препоръките и мерките за реакция на риска свързан с предположението за действащо предприятие			
Стъпка	Метод	Документ	Референция	Одитор
Планиране	оценка на вътрешните контроли	тест за адекватност на контролите	матрица риск - контроли	
	идентификация на рисковете	лист на рисковете	класификация на рисковете. Риск регистър	
	оценка на рисковете	ранжиране на рисковете	скала и матрица за чувствителност на риска	
	анализ на резултатите от одита	доклад	препоръки	
Фактически проверки	преглед на стратегии и програми за развитие на бизнеса	стратегии и програми	тест	
	преглед и анализ на счетоводна политика	счетоводната политика	тест	
	преглед на договарянето за материали, суровини, лизинг, наеми и др.	договори за: доставки, продажби, наеми, и др.	тест	
	преглед на разплащанията с контрагентите	схемите на разплащанията	тест	
	преглед на плащанията по кредити	видове кредити и тяхното покриване	тест	
	преглед на съдебни спорове	видове съдебни дела	тест	

	анализ на финансовото състояние	основни коефициенти	сравнителни таблици и анализи	
	преглед на пазарите и маркетинговите стратегии	пазарни дялове, маркетингови стратегии	тест	
	оценка на квалификацията на персонала и политиките за управление на човешките ресурси	политики за управление на човешките ресурси	тест	
	други	Според потребностите	тест	
Докладване и препоръки	изготвяне на предварителен и окончателен доклад	доклад	предварителен и окончателен доклад	
Проследяване на препоръките	наблюдение	преглед, анализ, сравнение	сравнителни таблици	

Предложените възможности за усъвършенстване на технологията на вътрешния одит за оценка на риска отнасящ се до предположението за действащо предприятие обобщено може да се представят по следния начин (вж. схема 1):

Схема 1. Обобщено представяне на възможностите за усъвършенстване на технологията за оценка на риска свързан с предположението за действащо предприятие

От направеното изложение може да се направи **следният извод**: За да се утвърди ролята на вътрешните одитори при оценката на риска, свързан с предположението за действащо предприятие, е целесъобразно посочените възможности за усъвършенстване технологията на оценката да се използват в практиката за разработване на методика, в която да се отчитат, както препоръките в счетоводните и одиторските стандарти, така също и добрите професионални практики на вътрешните и външните одитори, отраслевите особености и състоянието на макроикономиката в страната.

Заклучение

Усъвършенстването на технологията за оценка на риска отнасящ се до предположението за действащо предприятие позволява на вътрешните одитори да използват подходящи методи и процедури в своята практика и да изпълняват качествено и ефективно поетите одиторски ангажименти. По този начин се утвърждава тяхната роля и значимост в управлението на риска.

Използвана литература

1. COSO, 2004. *COSO - ERM*. [Онлайн] Available at: www.coso.org [Отваряно на 25 06 2015].
2. IAASB, 2009. *AUDIT Considerations in Respect of Going Concern*, NY: International Federation of Accountants.
3. IACOP, 2014. *Оценка рисков при планиране аудита*. [Онлайн] Available at: http://www.pempal.org/data/upload/files/2014/09/rap_guide_rus.pdf [Отваряно на 25 06 2015].
4. ПА, Т., 2013. *Международни стандарти за професионална практика по вътрешен одит*, С.: ИВОБ.
5. IPPF, 2009. *Международни професионални практики по вътрешен одит*. С.: ИВО, България.
6. ISA 570, 2015. *GOING CONCERN*. [Онлайн] Available at: <http://www.ifac.org/publications-resources/international-standard-auditing-isa-570-revised-going-concern> [Отваряно на 30 06 2015].
7. Pickett, K., H. Spenser, 2010. *The internal auditing handbook*. 3rd ed. ред. NY: WILEY.
8. Sridhar Ramamoorti, 2003. *Internal Auditing: History, Evolution, and Prospects*. [Онлайн] Available at: <https://na.theiia.org/> [Отваряно на 06. 30. 2015].
9. Wei Jiang; Kathleen Hertz Rupley; Jia Wu, 2009. *Internal Control Deficiencies and the Issuance of Going Concern Opinions*. [Онлайн] Available at: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1052045709000538> [Отваряно на 25 06 2015].
10. Булыга, Р. П., 2009. *Основи аудита*. Ростов-на-Дону: Феникс.

11. Бутусов, Е., Р. Сафина, 2013. Методика оценки непрерывности деятельности организации, основанная на риск-ориентированном подходе. *Экономика и управление: научно-практический журнал*, Том 6, pp. 102-107.
12. Бычкова, С. М., Соколов, Я. В., 2006. Принцип непрерывности деятельности организации. *Аудитор*, том 5, pp. 23 - 28.
13. Глейм, Ъ., 2011. *Роля на вътрешния одит при управлението на риска, част първа*. София: Сиела.
14. Горощенко Н.Н, 2005. Принцип непрерывности деятельности и внутренний аудит в компании. *Аудиторские ведомости*, Том 8.
15. Дмитренко, И. Н., Белоусова, И.Н, 2007. Эволюция концептуального подхода к допущению непрерывности деятельности субъектов хозяйствования. *Международный бухгалтерский учет*”, 2007, том 10/11.
16. Милър, Р., 2007. *Съвременен вътрешен одит –теория и практика*. София: АСПРО ЕООД.
17. МОС 570, 2004. *Действащо Предприятие*, С.: <http://balans.bg/149-mos-570-dejstvashto-predprijatie/>.
18. Панкратова, Л., 2012. *Концепция внутреннего аудита в системе управленческих задач организации*. Ставрополь: Логос.
19. Соколов, Я. В, 1996. *Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Уч.пособие для вузов*. М.: Аудит, ЮНИТИ.
20. Соколов, Я. В., 1996. Принципы бухгалтерского учета. *Бухгалтерский учет*, Том 2, pp. 18 - 23.
21. Уродовских, В. Н., А.А. Бахаева. 2011. *Об унификации шкал измерения в моделях оценки риска вероятности банкротства организации*. [Онлайн] Available at: <http://cyberleninka.ru/> [Отваряно на 30 06 2015].
22. Шапкин, А. 2003. *Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель, инвестиции*. Москва: ИТК Дашков и Ко.

INTERNAL AUDIT AND RISK ASSESSMENT CONNECTED WITH THE GOING CONCERN ASSUMPTION

Chief Assist. Prof. Dr Ruslana Dimitrova

Abstract

The article presents an overview of the role of internal and external audit in risk assessment, connected with the going concern assumption. There are presented possibilities for improving the technology of risk assessment under conditions of internal audit as a basis for developing a methodology in the designated field.

Keywords: risk assessment, going concern assumption, internal audit, technology.